

მანანა რუსიეშვილი-კარბლაძე

ბრიტანეთი ბრექსიტის შემდეგ

ტერმინი „ბრექსიტი“ (Brexit) გამოიყენება ბრიტანეთის მიერ ევროკავშირის დატოვების გადაწყვეტილების აღსანიშნად. 2016 წლის 23 ივნისს ჩატარებულ რეფერენდუმზე ამ გადაწყვეტილებას მხარი მოსახლეობის 52 %-მა დაუჭირა და ამით საფრთხის ქვეშ დააყენა ევროკავშირისა და გაერთიანებული სამეფოს ხანგრძლივი და მჭიდრო კავშირი.

თავდაპირველი გეგმით, ბრიტანეთს ევროკავშირი 2019 წლის 29 მარტს უნდა დაეტოვებინა. ამისთვის მხარეები მოლაპარაკებებს ორი წლით ადრე შეუდგნენ. ტერეზა მეიმ, ბრიტანეთის მაშინდელმა პრემიერმინისტრმა, ევროკავშირისა და გაერთიანებული სამეფოს შორის არსებული ხელშეკრულების 50-ე პუნქტის შესახებ მოლაპარაკება სწორედ ამ დროს დაიწყო. მას შემდეგ, რაც ტერეზა მეის საკუთარმა პარტიამ უნდობლობა გამოუცხადა, ბრიტანეთი ბრექსიტამდე ბორის ჯონსონმა მიიყვანა. საბოლოოდ, ეს აქტი 2021 წლის 1 იანვარს გაფორმდა.

რა შეცვალა ბრექსიტმა გაერთიანებულ სამეფოში?

უპირველეს ყოვლისა, შეიზღუდა ევროპის ქვეყნებში ბრიტანელების ცხოვრების ხანგრძლივობა და შეიცვალა მათი სტატუსი. კერძოდ, 2021 წლიდან ბრიტანეთის მოქალაქეებს, სპეციალური ნებართვის გარეშე, ევროპის კავშირის ქვეყნებში მხოლოდ 90 დღის მანძილზე შეუძლიათ დარჩნენ.

გარდა ამისა, რთული აღმოჩნდა ბრიტანეთის საკანონმდებლო ბაზის მოდიფიკაცია და ევროკავშირის კანონებისგან

მისი სწრაფი და ეფექტური გამიჯვნა. გეგმა, რომლის მიხედვითაც ევროკავშირის კანონმდებლობის მიხედვით შექმნილ კანონებს ადვილად „ამოშლიდნენ“ ბრიტანული კანონმდებლობიდან, მალევე დაივიწყეს. ამჟამად ცხადია, რომ ევროკავშირის წევრობის დროს მიღებული კანონები და შეთანხმებები (მაგალითად, შეთანხმებები ვაჭრობისა და კოოპერაციის, ბირთვული უსაფრთხოების შესახებ, ინფორმაციის გაცვლისა და დაცვის შესახებ და სხვა) კვლავ ძალაშია ბრექსიტის ამოქმედების შემდეგაც. მეორე მხრივ, ნელი ტემპით მიმდინარეობს ევროპის კავშირთან დაკავშირებული კანონმდებლობის მოდიფიკაცია და გამოქვეყნება.

ბრექსიტის შემდგომმა პერიოდმა საკმაოდ დიდი დალი დაასვა ბრიტანეთის ეკონომიკასაც და საფრთხის ქვეშ დააყენა ქვეყნის ტრადიციულად მდგრადი ეკონომიკური და პოლიტიკური სტაბილურობა. მოვლენების ამგვარი განვითარება მკვეთრად განსხვავდება იმ წარმატებული მოლოდინისაგან, რომელიც ბრექსიტის მომხრეებს ჰქონდათ. მაგალითად, ბრექსიტის გულშემმატიკივარი ნ. ფარაჟი სწორედ ევროპის კავშირისთვის დამახასიათებელ ბიუროკრაციას აბრალებდა ბრიტანული ბიზნესისთვის კარგად ცნობილ, ქანცისგამწყვეტ რეგულაციებს. იგი დარწმუნებული იყო, რომ ევროკავშირისგან თავის დაღწევა ბრიტანულ ბიზნესს შვებას მისცემდა. ჯონსონიც იმავე აზრზე იდგა და ვარაუდობდა, რომ ბრექსიტის შემდეგ ბრიტანულ ბიზნესს გაცილებით უფრო მეტი შესაძლებლობა ექნებოდა ევროპის კავშირის ქვეყნებთან კიდევ უფრო ფართო ურთიერთობის დასამყარებლად.

სინამდვილეში, საქმე ოპტიმისტური გეგმის მიხედვით არ განვითარდა. ბრექსიტმა კიდევ უფრო ბიუროკრატიული გახადა ბიზნესის მართვა და გააუარესა ეკონომიკური მდგომარეობა ქვეყანაში. 2021 წლის ბოლოსთვის ბრიტანეთში აღინიშნა მთლიანი ეროვნული პროდუქტის 5%-ით კლება. ქვეყნის ბიზ-

ნესტრუქტურებში ინვესტირების მაჩვენებელი 13.7%-ით დაეცა, ხოლო ბრიტანეთის ევროპასთან ვაჭრობის მაჩვენებლის ვარდნამ კი 15% შეადგინა. ევროპული რეფორმების ცენტრი მიიჩნევს, რომ 2022 წლის ივნისის მონაცემებით, ბრიტანეთის ვაჭრობა სხვა ქვეყნებთან 7% დაბალია, ვიდრე, სავარაუდოდ, იქნებოდა ბრიტანეთის ევროპის კავშირში დარჩენის შემთხვევაში. ლონდონის ეკონომიკის სკოლის მიერ ჩატარებული კვლევის თანახმად, ბრიტანული პროდუქციის ექსპორტი ევროპის კავშირის ქვეყნებში 30% შემცირდა ბრექსიტის პირველ წელსვე, როდესაც მცირე მასშტაბის ექსპორტიორები იძულებულნი გახდნენ, დაეტოვებინათ ევროპული ბაზარი. ამის შედეგად, ქვეყნის ეკონომიკა დაახლოებით £40 მილიარდი ფუნტი სტერლინგის ზარალს იღებს ყოველწლიურად.

გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ ბრიტანეთის კომერციული პალატის ცნობის მიხედვით, ბიზნესის წარმომადგენელთა 77% თვლის, რომ ბრექსიტმა ვერ უზრუნველყო მათი ბიზნესის განვითარება და, უფრო მეტიც, მათ კიდევ უფრო გაურთულა ბრექსიტის წესებთან და რეგულაციებთან შეგუება.

ყველაფერმა ამან კი ინფლაციის მაჩვენებელზე იმოქმედა. დღეს ბრიტანეთი ერთადერთი ქვეყანაა G7 ქვეყნებიდან, რომლის ეკონომიკაც, პანდემიის წინა პერიოდთან შედარებით, შემცირდა. გამართლდა მაიკლ გოუვის სიტყვები, რომ ბრიტანული ბიზნესი მზად უნდა ყოფილიყო არასტაბილურობისათვის.¹

ეკონომიკურმა არასტაბილურობამ მოიტანა სხვადასხვა სექტორში დასაქმებული მუშაკების გაფიცვები, რომლებიც მოითხოვენ ხელფასის მომატებას და აპროტესტებენ ფასების მატებას. სოციალური კვლევების შედეგების მიხედვით, ბრიტანელების 57% მიიჩნევს, რომ ბრექსიტმა უფრო მეტი პრობლემა შექმნა, ვიდრე გადაჭრა. მართალია, ბრექსიტი მოსახლე-

¹ ცხადია, ბრექსიტის გარდა, ამ პროცესზე უარყოფითი როლი ითამაშა რუსეთ-უკრაინის ომმა და პანდემიამ.

ობის ნახევარზე მეტის არჩევანი იყო. მის მისაღწევად, როგორც მიიჩნევენ, „ხელისუფლებამ რთული გზით იარა“, რამაც ეკონომიკაზე უარყოფითი გავლენა მოახდინა. უფრო მეტიც, მაიკლ სონდერსი, Oxford Economics-ის უფროსი მრჩეველი თვლის, რომ ბრიტანეთის უახლოეს მომავალში ბრიტანეთის სწრაფი ეკონომიკური აღმავლობის პერსპექტივა დიდ ეჭვს ბადებს. ფასები იზრდება, ბიზნესი კვლავ პრობლემებითაა მოცული, თითქმის ყველა სექტორს აკლია მუშახელი, რაც, ბრექსიტამდე, დიდწილად ევროპის კავშირის მოქალაქეებით ივსებოდა.

პრობლემად მიიჩნევა, ასევე, ბრიტანეთში შეშავალი ჩრდილოეთ ირლანდიისა და ირლანდიის რესპუბლიკის საკითხიც. მართალია, „[სუნაკი და ფონ დერ ლაიენი] შეთანხმდნენ, რომ გააგრძელონ მუშაობა ირლანდიის რესპუბლიკასა და ჩრდილოეთ ირლანდიის პროტოკოლის გარშემო არსებული რთული გამონწვევების საერთო, პრაქტიკული გადაწყვეტისთვის [1], მაგრამ ბრიტანეთს არც ამ საკითხში მიუღწევია დამაჯერებელი გამარჯვებისათვის“.

ამ ფონზე ის მცირე სარგებელი, რაც ბრიტანეთს ერგო ბრექსიტის საპირწონედ (მაგალითად, ის, რომ მას შეუძლია თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულება გააფორმოს ამერიკის შეერთებულ შტატებთან, ავსტრალიასთან თუ ახალ ზელანდიასთან), ბევრს არაფერს ცვლის და არც ქვეყნის მძლავრ ეკონომიკურ აღმავლობას უწყობს ხელს. კერძოდ, ავსტრალიასა და ახალ ზელანდიასთან ეკონომიკური კავშირი მხოლოდ მცირედით (0.1%) თუ გაზრდის ეკონომიკის მოცულობას.

ყველაფერი ზემოთქმულის გათვალისწინებით, შეიძლება ითქვას, რომ 2016 წლის 23 ივნისის რეფერენდუმი თავიდან რომ ჩატარდეს, შედეგები მკვეთრად განსხვავებული იქნება.

შესაბამისად, აღარ არის გასაკვირი, რომ, მიუხედავად ბრექსიტამდე რამდენიმე ევროპული ქვეყნის თამამი განაცხა-

დისა, რომ გეგმავდნენ ევროპის კავშირის დატოვებას, ბრიტანეთი კვლავ ერთადერთი ქვეყანაა, რომელიც ოფიციალურად გამოეყო ევროპის კავშირს. რაც შეეხება იმ ქვეყნებს, რომლებიც ფიქრობდნენ კავშირის დატოვებაზე, უახლესი კვლევების მიხედვით, ყველა მათგანმა მკვეთრად შეიცვალა აზრი და აღარ გეგმავენ ამ ნაბიჯის გადადგმას. მაგალითად, საუბარი შეწყდა ფრექსიტზე და იტალექსიტზე¹ (ფრიდლენდი, 2022). სამაგიეროდ, აქტიურად მიმდინარეობს საუბარი ევროპის კავშირის სტრუქტურულ რეფორმირებაზე. ბრიტანეთის მაგალითმა ნათელი გახადა, რომ ევროპის კავშირი ნამდვილად სიცოცხლისუნარიანი და გრძელვადიანია.

ლიტერატურა – REFERENCES

1. სუნაკი: ყველაფერს ვაკეთებ ევროკავშირთან შეთანხმების მისაღწევად
<https://tabula.ge/ge/news/697809-sunaki-qvelapers-vaketebevrokavshirtan>
2. Brexit: What you need to know about the UK leaving the EU
<https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>
3. Freedland J., Our European neighbours now look at post-Brexit Britain and say simply: nein, danke. 2022.
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/jan/13/european-brexit-britain-european-eu>
4. Ziady H., Brexit has cracked Britain's economic foundations, 2022.
<https://edition.cnn.com/2022/12/24/economy/brexit-uk-economy/index.html4>.
5. EU legislation and UK law
<https://www.legislation.gov.uk/eu-legislation-and-uk-law>

¹ საფრანგეთისა და იტალიის გასვლა ევროპის კავშირიდან.

BRITAIN AFTER BREXIT

Summary

In a referendum held on 23 June 2016, the majority of British citizens chose to leave the European Union. This finally happened on 1 January 2021. The newly-coined term „Brexit“ (British exit) is used to denote the withdrawal of the United Kingdom from the European Union.

This article attempts to show the situation in Britain two years after Brexit was finally completed. It describes some of the changes invoked by Brexit in the lives of the British people. The supporters of Brexit claimed that the advantages would outweigh the disadvantages. However, clearly, this is not the case. Specifically, the problems arising after Brexit included, for instance, the end of freedom to work and live between the UK and the EU, a rise in the rate of inflation, the relationship between northern Ireland (part of the UK) and the Republic of Ireland, etc. Therefore, all the indications are if a referendum was held now, the majority of voters would be against leaving Europe.